[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1443: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 559

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ

ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2024 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 8127)

30 ਜੁਲਾਈ 2024

[ਪਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ* ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮੇਟੀ (ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ.) ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੁੱਦਾ; ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971 ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ।

ਸਿਰਲੇਖ†

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971-ਧਾਰਾ 13-ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 226-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰਵਾਸ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 1 ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਕਾਸ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੰਮਾ ਰਿਹਾ - ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਖਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮੇਟੀ (ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ.) - ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਉਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ 2003 ਤੋਂ 2011, 2011 ਤੋਂ 2014 ਅਤੇ 2014 ਤੋਂ 2019 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਬਿਲਡਰ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਸਹਿਯੋਗ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ:

ਧਾਰਾ: ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਅਥਾਰਟੀ (ਐਸ.ਆਰ.ਏ.) ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ:

*ਲੇਖਕ

ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ - ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਾਯੋਜਨ ਹੈ। ਇਸ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13 ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀਈਓ 'ਤੇ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਸੀਈਓ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬਿਲਡਰ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 8 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਸਨ - ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਅਸਹਿਯੋਗ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ - ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਦੇਰੀ 2015 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਾਇਜ਼ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਰੱਦ - ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ, ਲਾਗਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ - ਭਾਵੇਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਸੀ - ਸੀਈਓ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 13, 14.1, 24, 26, 27]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 21 - ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ - ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰਵਾਸ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਤਰਸਯੋਗ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਭਰਾ-ਭੈਣ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27]

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971 - ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ, ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਡਿਟ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ - ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਰਗੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਨਾਲ ਸਮੱਸਿਆ;

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ; ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਚੋਣ; ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚਕਾਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ; ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲੰਬਿਤ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ; ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ; ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ: ਆਯੋਜਿਤ: ਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ - ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਫਰਜ਼ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ - ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ - ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ - ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਨੇ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। [ਪੈਰਾ 35, 42]

ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ - ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ - ਜਾਇਜ਼ਤਾ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 37]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੁਸਮੇ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੀਈਓ, ਸਲੱਮ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ [2018] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1: (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 230; ਵਿਜੇ ਰਾਜਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਸੀਬੀਆਈ [2022] 19 ਐਸਸੀਆਰ 563: (2023) 1 ਐਸਸੀਸੀ 329; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ [2011] 14 ਐਸਸੀਆਰ 211: (2011) 10 ਐਸਸੀਸੀ 404; ਪ੍ਰਵੀਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲਜ਼ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗਲੈਕਸੀ ਇਨਫਰਾ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਟਿਡ [2021] 1 ਐਸਸੀਆਰ 1162: (2021) 5 ਐਸਸੀਸੀ 671; ਪ੍ਰੀਤੀ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ [2010] 9 ਐਸਸੀਆਰ 1168: (2010) 7 ਐਸਸੀਸੀ 667; ਆਰਿਫ਼ ਅਜ਼ੀਮ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਪਟੈਕ ਲਿਮਟਿਡ [2024] 3 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 73: (2024) 5 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 313;

ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [2018] 10 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 141: (2019) 3 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 224- ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਲੈਕਸੀ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2019) ਐਸ ਸੀ ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬਨਾਮ 897; ਤੁਲਸੀਵਾੜੀ ਨਵਨਿਰਮਾਣ ਸਹਿਕਾਰੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 2008 (1) ਬੰਬੇ ਸੀ.ਆਰ.1; ਨਵੀਂ ਜਨਤਾ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਸੀ.ਐਚ.ਐਸ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2019) ਐਸ ਸੀ ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬਨਾਮ 3896 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ, ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਐਮ. ਡਾਇਸ, ਜੂਰੀਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ, 305-327 (5ਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 2013) ਵਿੱਚ।

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਖੇਤਰ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971; ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ।

ਕੀਵਰਡਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਖੇਤਰ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971 ਦੀ ਧਾਰਾ 13; ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ; ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤਾ; ਡਿਵੈਲਪਰ; ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ; ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼; ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਡਿਟ; ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰਵਾਸ; ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ; ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤਾ ਖਤਮ; ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ; ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ; ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ; ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ; ਬਿਲਡਰ; ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ; ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

ਕੇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ/ਇਨਹਰੈਂਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 8127

14.10.2022 ਨੂੰ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਡਬਲਯੂਪੀਐਲ ਨੰ. 18022 ਆਫ਼ 2021

ਨਾਲ

2024 ਦੀ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 217 ਆਫ਼ 2022 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰ. 20844 ਆਫ਼ 2024

ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀਆਂ

ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੀ.ਯੂ. ਸਿੰਘ, ਵਿਕਾਸ ਮਹਿਤਾ, ਅਦਿਤ ਨਾਇਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਾਹ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਅਭਿਕ ਚਿਮਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੂਪਾਲੀ ਸੈਮੂਅਲ, ਕਾਰਤਿਕ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਸੰਜੇ ਖਰੜੇ, ਸ਼ੇਖਰ ਨਾਫੜੇ, ਸੀ.ਏ. ਸੁੰਦਰਮ, ਦਾਮਾ ਸ਼ੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨਾਇਡੂ, ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ, ਹੁਜ਼ੀਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਵਿਨੈ ਨਵਾਰੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸਤਿਆਜੀਤ ਖਰੜੇ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਅਨਿਰੁਧਾ ਜੋਸ਼ੀ, ਸ਼ਸ਼ੀਭੂਸ਼ਣ ਪੀ. ਅਦਗਾਓਂਕਰ, ਮਿਸ. ਪ੍ਰਦੰਨਿਆ ਐਸ. ਅਡਗਾਓਂਕਰ, ਆਦਿਤਿਆ ਅਨਿਰੁੱਧ ਪਾਂਡੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਕਮਣੀ ਬੋਬੜੇ, ਸਿਧਾਰਥ ਧਰਮਾਧਿਕਾਰੀ, ਭਰਤ ਬਾਗਲਾ, ਸੌਰਵ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਤਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਐੱਸ. ਫਾਂਸੇ, ਆਦਰਸ਼ ਦੂਬੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੌਮਿਆ ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ਨੀ, ਅੰਕਿਤ ਅਮਬਸਟਾ, ਕੁਮਾਰੀਕਤਾ, ਏ. ਵਛੇਰ, ਧੀਰਜ, ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਦੂਬੇ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਸ਼ੂ ਵਛੇਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਭਿਤੀ ਵਛੇਰ, ਅਕਸ਼ਤ ਵਛੇਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰੀ, ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਪੀ.ਐਨ. ਪੁਰੀ, ਅਨਿਲ ਨਾਗ, ਜ਼ੁਲਫਿਕਾਰ ਅਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਯਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੋਨਿਕਾ ਸੈਣੀ, ਅਮਿਤ ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ, ਐੱਮ. ਮਿਸਿਆ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ, ਐਮ. ਯੋਗੇਸ਼ ਕੰਨਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਸ਼ੁਲਾ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਗਰੋਵਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੁਚਾ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਰਾਜੀਵ ਮਹੇਸ਼ਵਰਾਨੰਦ ਰਾਏ, ਨੀਲੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵ. ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਨਿਰਣਾ

ਪਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ, ਜੇ.

ਵਿਸ਼ੇ-ਸੂਚੀ*

I. ਜਾਣ-ਪਛਾਣ :..... 2
II. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼
ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ:..... 4
III. ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ
ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ:..... 11
IV. ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ: 13
(i) ਦੇਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ 2003 ਅਤੇ 2011 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ..... 14
(ii) ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ 2011 ਤੋਂ 2014 ਤੱਕ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ..... 17
(iii) ਦੇਰੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ
ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਥਿਤ
ਅਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ
2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰੁਕ ਗਿਆ..... 18
(iv) ਅਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਮਿਆਦ 2015 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਹੈ।

*ਸੰਪਾਦਨ ਨੋਟ: ਮੂਲ ਨਿਰਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਨਾ-ਕ੍ਰਮ।

ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ
ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਇੱਕ ਸੜਕ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ
ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 25.02.2015 ਨੂੰ ਖਰੜਾ
ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ (ਡੀਪੀ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ..... 20
(v) ਮੁੜ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਸਨ..... 21
(vi) ਮੁੜ: ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅੱਗੇ
ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀ..... 25
(vii) ਮੁੜ: ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ.6 ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਜਾਂ ਟਕਰਾਅ..... 27
V.ਨਤੀਜੇ:..... 28
VI.ਨਤੀਜਾ:..... 32
VII. ਮੁੜ: ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ:..... 32

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

1. ਜਾਣ-ਪਛਾਣ:

2. ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਲੱਮ ਏਰੀਆ (ਸੁਧਾਰ, ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਅਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ) ਐਕਟ, 1971 ਦੇ ਤਹਿਤ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਾਂਝੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।[1] ਸਾਲ 2003 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਬੋਰੀਵਲੀ, ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ' ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬੇਲੋੜਾ ਲੰਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਸਿਖਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ 04.08.2021 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

3. ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ:

[1]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, "ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

[2]ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਏ ਜੀਆਰਸੀ'

[3]2021 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਐਲ) ਨੰ. 18022

"(i) ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਬਾਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਡਿਵੈਲਪਰ ਵੱਲੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਾ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਇੰਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦੇਰੀ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਉਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉੱਦਮ ਹੈ, ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਲਈ।"

4. ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ-ਏਜੀਆਰਸੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ।

5. ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕੇਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਾਂਗੇ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

II. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ:

6. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਾਂਗ, ਅਸੀਂ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ 04.08.2021 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

[4]14.10.2022 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, 2022 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 3712 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ।

"13. ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ:
(1) ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਰ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(2) ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਧਾਰਾ 12 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (10) ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

7. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਨਰ-ਵਿਕਾਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

8. ਸੁਸਮੇ ਬਿਲਡਰਜ਼ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੀਈਓ, ਸਲੱਮ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ

[5][2018] 1 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 1 : (2018) 2 ਐਸਸੀਸੀ 230

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਹਿੱਸੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"49. ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਸੁਸਮੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਐਸਆਰਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਰਾਦਾ ਪੱਤਰ ਖੇਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋਸਾਇਟੀ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਐਸਆਰਏ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਉਸਨੂੰ ਸੁਸਮੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਆਰਏ ਉਹ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਰਾਦਾ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ...

52. ਇਹਨਾਂ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3-ਏ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੀ ਧਾਰਾ (ਸੀ) ਅਤੇ (ਡੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਐਸਆਰਏ ਕੋਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਸਆਰਏ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿੱਥੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ 25 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ "ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਸੁਸਮੇ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ।"

9. ਕੇਸ ਦਰ ਕੇਸ, ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ, ਏ) ਡਿਵੈਲਪਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਬੀ) ਸਲੱਮ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਐਸ.ਆਰ.ਏ.) ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡਿਵੈਲਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੁੱਦਾ ਹੁਣ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਾਲਣਾ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਨਾ ਤਾਂ ਡਿਵੈਲਪਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਾਰਾ 13(2) ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਤਜਰਬਾ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਇਹ ਮਾਨਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਬੇਅਸਰ ਹੈ।

10. ਗਲੈਕਸੀ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:

[6]2019 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 897

"53. ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਸਰਜ਼ ਸਰਲ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਉਹ ਸੀ ਅਨੈਕਸਰ II, ਯਾਨੀ ਕਿ 73 ਯੋਗ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਮਹਾਡਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਅਨੈਕਸਰ II ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਈ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ 23 ਦਸੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੈਕਸਰ II ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਲਗਭਗ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਹੈ। ਇਹ ਤੱਥ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਸਲ ਇਰਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਰੀ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਠੋਸ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਲ ਕਦਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਘਾਟ ਸੀ। ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ, ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਫਾਈਲਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਮਹਾਡਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਇੱਕ ਅਨੁਬੰਧ II ਜਲਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਸਥਾਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਦਮ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਸਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏਗਾ।

54. ਦਰਅਸਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ/ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਦਮ ਬਾਰੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਲਈ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੇਚੈਨ, ਬੇਸਬਰੇ ਅਤੇ ਦਰਦਨਾਕ ਉਡੀਕ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਡਿਵੈਲਪਰ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਸੀ ਲਾਭ ਲਈ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਲਈ ਹੈ, ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਕਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਡਿਵੈਲਪਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਤਾਂ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦਾ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਅੜੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਪਾਅ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਇਰਾਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਾਰਨ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਕਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਨ, ਤਾਂ ਡਿਵੈਲਪਰ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਉਪਾਅ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਡਿਵੈਲਪਰ ਲਈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ, ਸਗੋਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਟੀਚੇ, ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇਵੇਗੀ।

55. ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ 2006 ਤੋਂ 2016 ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਵ ਲਗਭਗ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ 15 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪਰ ਵਜੋਂ ਬਦਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਬੰਧ-II ਅਸਲ ਵਿੱਚ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ 1998 ਨੂੰ ਮਹਾਡਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜੂਨ 2006 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਡਿਵੈਲਪਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਬੰਧ-II ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਸੱਤ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਕਿ 23 ਦਸੰਬਰ 2013 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਬੰਧ-II ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਕਿਉਂ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 500 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਲੱਮ ਰੀਹੈਬਲੀਟੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਬੰਧ-II ਨੂੰ ਚਾਰ

ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੁਬੰਧ ॥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, 23 ਦਸੰਬਰ 2013 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ।

57. ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਮੰਤਰ ਇਸਦਾ ਸਮਾਂਬੱਧ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਹੋਣ। ਲੰਬੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰੀ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਣ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

58. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੌਂਪੜੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟ ਅਤੇ ਡੀਲਰ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੀਲ/ਵੇਚਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

64. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੇਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਿਖਰਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ..."

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਤੁਲਸੀਵਾੜੀ ਨਵਨਿਰਮਾਣ ਕੋ-ਆਪ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. ਬਨਾਮ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੂੰ

[7]2008(1) ਬੋਮ.ਸੀ.ਆਰ.1.

ਕੁਝ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਦਾ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਅਤੇ ਬਿਲਡਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸਹੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਿਟ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਲਾਗੂਕਰਨ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਉਹ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

12. ਨਵੀਂ ਜਨਤਾ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਸੀ.ਐਚ.ਐਸ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:-

"187. ਇਸ ਲਈ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਸਮਾਜ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਖ਼ਤ ਹਕੀਕਤਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਹਫੜਾ-ਦਫੜੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ-ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਧੜਿਆਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਯਮ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਅਜਿਹੇ ਕਠੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਕੋਲ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ।

188. ਦੂਜਾ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 5-ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਡਿਵੈਲਪਰ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਕਾਸ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ

[8]2019 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਬੋਮ 3896

ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਇਸ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਸ ਤੱਥਵਾਦੀ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ 70% ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 5 ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਸਵੇਰੇ 1 ਵਜੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਤੇ ਵੈਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

III. ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਤਹਿਤ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ:
13. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (2) ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ ਕਿ; ਏ) ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਾਸ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੀ) ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਇਸ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪਾਠ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਜੇ ਰਾਜਮੋਹਨ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"34. ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ।

35. ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਥਾਰਟੀ ਵਿੱਚ "ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ" ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ "ਸਹੀ ਧਾਰਕਾਂ" ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੁਆਰਾ 201510 ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਵਿਕਾਸ ਟੀਚਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਚਾਰਟਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਛੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।"

[9][2022] 19 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 563 : (2023) 1 ਐਸਸੀਸੀ 329

[10]ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਸਭਾ ਮਤਾ 70/1 ਮਿਤੀ 25-9-2015।

[11]ਨਾਗਰਿਕ ਚਾਰਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮਈ 1997 ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ "ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ" ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜੋ https://goicharters.nic.in/public/website/ ਤੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਘਰ

36. ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪਹਿਲੂ ਹਨ: (i) ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, (ii) ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਅਤੇ (iii) ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗਤਾ। ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਲਈ ਤਰਕਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕ, ਜਨਤਾ ਸਮੇਤ, ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ। ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗਤਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਢੁਕਵੀਂ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਉਪਚਾਰਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 12 ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਜਾਂ ਸਮੂਹਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਰਜ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

14. ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੀਈਓ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀਈਓ 'ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਬੀ + ਏ) ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੀਈਓ ਐਸਆਰਏ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਫਰਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਬੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸਆਰਏ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫਰਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

14.1. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੀਈਓ ਨਾਲ ਨਿਹਿਤ ਸਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। ਜੇਕਰ ਸੀਈਓ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਐਸਆਰਏ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹਨ, ਤਾਂ ਐਸਆਰਏ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੀਈਓ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਐਸਆਰਏ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਣਗੇ।

ਭਾਗ-II

IV. ਬੇਨਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ:

[12]ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ, ਕੌਣ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ? ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ 2015 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਏਜੰਡਾ ਵੇਖੋ, ਜੋ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/WhoWillBeAccountable.pdf ਤੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੈ।

15. ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਕਪਿਲ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਛੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹਰੇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜਿੱਠਾਂਗੇ ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

16. (i) ਦੇਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ 2003 ਅਤੇ 2011 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

16.1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 20.08.2003 ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 11.12.2003 ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ 06.05.2004 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਨਾਮਕ ਓਮਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ[13] ਅਤੇ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ, ਨਾਮਕ ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ ਡਿਵੈਲਪਰਸ14 ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਿਕਾਸ ਸੌਂਪਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 07.09.2004 ਨੂੰ, ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਓਮਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ, ਸੀਈਓ, ਐਸਆਰਏ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 07.06.2011 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ 70% ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੈਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ ਵਿਚਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਚ-ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਮੇਟੀ15 ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਦੌਰ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ 07.06.2011 ਨੂੰ ਸੀਈਓ, ਐਸਆਰਏ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 70% ਯੋਗ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਐਲਓਆਈ ਸਿਰਫ 29.06.2011 ਨੂੰ ਹੀ

[13]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, "ਓਂਕਾਰੇਸ਼ਵਰ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

[14]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, "ਸਿੱਧੀਵਿਨਾਇਕ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

[15]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, " ਐਚਪੀਸੀ " ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਭਾਵ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਅਟੱਲ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।

16.2. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ ਏ ਸੁੰਦਰਮ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6-ਵੀਨਾ ਡਿਵੈਲਪਰਸ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ 3 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਹੁਜ਼ੇਫਾ ਅਹਿਮਦੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰ. 8-48, ਜੋ ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਸਨੀਕ ਹਨ, ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 2003-2011 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

16.3. 2003-2011 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ 20.08.2003 ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 14.07.2014 ਨੂੰ ਅਰੰਭਤਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

16.4. 2003 ਤੋਂ 2011 ਤੱਕ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਓਮਕਾਰੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਹਰ ਸਮੇਂ 70% ਤੋਂ ਵੱਧ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਲਓਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਿਹਨਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

17. (ii) ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ 2011 ਤੋਂ 2014 ਤੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੇ 21.06.2011 ਨੂੰ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਨੁਬੰਧ-III ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 29.06.2011 ਨੂੰ ਐਲਓਆਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 15.12.2011 ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਲੀਅਰੈਂਸ[16] ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ 28.04.2014 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ

[16]ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, "ਈ.ਸੀ. " ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਅਤੇ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦੁਆਰਾ ਉੱਚ-ਉੱਚ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 14.07.2014 ਅਤੇ 09.10.2014 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

17.1. ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ.ਸੀ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। 20,000 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਲਈ, ਈ.ਸੀ. ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲਈ, ਉਸਨੇ 29.06.2011 ਦੀ ਐਲਓਆਈ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੰਬਰ 51 ਅਤੇ 21.04.2012 ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੰਬਰ 38 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਲ 2011 ਵਿੱਚ ਈ.ਸੀ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਿਰਫ਼ 28.04.2014 ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 2011-2014 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੇਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਅਟੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਲਾਜ਼ਮੀ ਇਜਾਜ਼ਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਹਿਮਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਈ.ਸੀ. ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ 20,000 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

17.2. ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੇਰੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਈ.ਸੀ. ਦੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਈ.ਸੀ. ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ।

18. (iii) ਦੇਰੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੜਾਅ ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਅਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 38 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬੇਦਖਲੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਸਹਾਇਕ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਐਮਸੀਜੀਐਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਡਿਪਟੀ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ 05.11.2020 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਬੇਦਖਲੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 30 ਅਸਹਿਯੋਗੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ 11 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 38 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ 2021 ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

18.1. ਸ਼੍ਰੀ ਅਹਿਮਦੀ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੇਦਖਲੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 33 ਅਤੇ 38

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ਼ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

18.2. ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 2014-2015 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੂੰਘੀ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ।

18.3. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੌਂਪਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਏਗਾ।

19. (iv) ਅਗਲੀ ਗੈਰ-ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਮਿਆਦ 2015 ਤੋਂ 2017 ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਇੱਕ ਸੜਕ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 25.02.2015 ਨੂੰ ਡਰਾਫਟ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ (ਡੀਪੀ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ।

19.1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 03.04.2015 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਤ 12.11.2018 ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਸੜਕ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਰਾਫਟ ਯੋਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਸ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ, ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।

19.2. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 14.07.2014 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ 2015 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਡਰਾਫਟ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁੜ-ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਐਲਓਆਈ ਅਤੇ ਆਈਓਏ 2011 ਅਤੇ 2012 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, 2015 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਅਖੌਤੀ ਡਰਾਫਟ ਡੀਪੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਹਿਮਦੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 25.02.2015 ਅਤੇ 23.04.2015 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਨੂੰ

ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾ ਸੜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਡੀਪੀ ਸੜਕ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਵਿਕਰੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ, ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਇਮਾਰਤ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਨਰਵਾਸ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ।

19.3. ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਡੀਪੀ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 25.02.2015 ਦੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ।

20. (v) ਮੁੜ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਦਾ 04.12.2020 ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 2017 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਤੀਜੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿੱਤੀ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। 17.02.2017 ਨੂੰ, ਮੈਸਰਜ਼ ਰਾਜੇਸ਼ ਹੈਬੀਟੈਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਕਰੀਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ 30 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਵਿੱਤ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰਾਜੇਸ਼ ਹੈਬੀਟੈਟ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜੇਸ਼ ਹੈਬੀਟੇਟ ਨੇ 22.03.2017 ਦੀ ਇੱਕ ਡੀਡ ਦੁਆਰਾ ਮੈਸਰਜ਼ ਵਿਸਟਰਾ ਆਈਟੀਸੀਐਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖੇ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 08.02.2019 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਟਰਾ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਰਿਕਵੈਸ ਡੀਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਮੈਸਰਜ਼ ਸੰਘਵੀ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਨੇ ਮੌਰਗੇਜ ਡੀਡ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ, ਸੰਘਵੀ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6-ਵੀਨਾ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6 ਵਿਚਕਾਰ 18.10.2019 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

20.1. ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਮਝੌਤੇ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ

ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕੋਲ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਅਸਲ, ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੇ 21.12.2019 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

20.2. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿੱਤ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"57. ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ "ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ" ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿੱਤ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਬਕਾਏ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਨੂੰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

58. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਹੈਬੀਟੈਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਤੋਂ ਬੈਸਾਖੀਆਂ/ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਟਰਾ ਆਈਟੀਸੀਐਲ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਮੈਸਰਜ਼ ਸੰਘਵੀ ਐਸੋਸੀਏਟਸ ਨਾਲ, ਜੋ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਰਕਮ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਲਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 6-ਵੀਨਾ ਡਿਵੈਲਪਰਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

20.3. ਸ਼੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਾੜ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਤੀਜੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ:

"73. ਯਕੀਨਨ, ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 17 ਤੋਂ 18 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੰਨੀ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਣੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

74. ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਡਿਫਾਲਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਦਾ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ, ਸਗੋਂ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੀ। ਦਰਅਸਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਮਾਜ/ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਜਾਂਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰਵਾਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ਼ ਵਿਕਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਵਪਾਰਕ ਲਾਲਚ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ।

21. (vi) ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਮੁੜ-ਸਪੁਰਦਗੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ 18.11.2019 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 12 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ 31.12.2019 ਨੂੰ 8 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ 14.01.2020 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਦੁਆਰਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ 04.12.2020 ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ਨੋਟਿਸ, 16.03.2021 ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ 02.02.2020 ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਪਤੀ 28.02.2021 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਇਸ ਲਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝੌਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦਰਅਸਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸਕਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਏ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੇ ਸੀਈਓ, ਐਸਆਰਏ ਦੇ 16.03.2021 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ

ਯਸ਼ ਡਿਵੈਲਪਰ ਬਨਾਮ ਹਰੀਹਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ
ਹਾਊਸਿੰਗ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਏਜੀਆਰਸੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਨਵਾਰੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

21.1. ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰਮ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 16.03.2021 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਏਜੀਆਰਸੀ ਅੱਗੇ ਅਪੀਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਸੀ ਭਾਵੇਂ 18.11.2019 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਅਜੇ ਵੀ ਇੱਕ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਸੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, 16.03.2021 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ 'ਦੁੱਖੀ ਵਿਅਕਤੀ' ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਨਵਰੀ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ, 2021 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 132 ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਘਾਤਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਹਿਮਦੀ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

21.2. 18.11.2019 ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੰਭਾਲਯੋਗਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਅਤੇ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਕੋਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੇਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਖੁਦ ਕਰਨ।

22. (vii) ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 6 ਦਾ ਮਾਮਲਾ: ਸ਼੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 6 ਕੋਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 18.10.2019 ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 6 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

22.1. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 1 ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਧਰੁਵ ਮਹਿਤਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਨੂੰ ਵਿਕਾਸਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਵੈਧ ਹੈ।

V. ਨਤੀਜੇ:

23. ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤੱਥ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮਰੱਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

24. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ 16 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ 2003 ਤੋਂ 2011, 2011 ਤੋਂ 2014 ਅਤੇ 2014 ਤੋਂ 2019 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟੁਕੜਿਆਂ ਅਤੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

25. ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਗੱਲ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ 16 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਐਪੀਸੋਡ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਮਾੜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਗੀਆਂ ਕਿ ਕੀ 2003 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ

ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ 2003 ਤੋਂ 2011 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਬਿਲਡਰ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ, 2011 ਤੋਂ 2014 ਤੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਸਹਿਯੋਗ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਦੇਰੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ।

26. ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਬਿਲਡਰ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 8 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਤੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਅਸਹਿਯੋਗ 2014 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸੜਕ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਡਰਾਫਟ ਡੀਪੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਦੇਰੀ 2015 ਤੋਂ 2019 ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

27. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਭਰਾ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਅਟੁੱਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਤਰਸਯੋਗ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਾਇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੀਈਓ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੀਈਓ ਅਤੇ ਐਸਆਰਏ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

28. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿੱਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਤੀਜੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ:

"59. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿੱਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਘਾਤਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿੱਤਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਨਵੇਂ ਵਿੱਤ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇਗਾ। ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿੱਤੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਅਸਲ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਥਿਰਤਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿੱਤ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਫਲ ਲਾਗੂਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੀਵਨ ਰੇਖਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕੱਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅੱਗੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।"

29. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਏ.ਜੀ.ਆਰ.ਸੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਪੁਰਦਗੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਾਂਗੇ ਅਤੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 6, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਪੁਰਦਗੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਕਤ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਸ.ਆਰ.ਏ. ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਡਿਊਟੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਅਥਾਰਟੀ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਵਾਦ ਸਮਾਪਤੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 6 ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

VI. ਸਿੱਟਾ:

30. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ 2022 ਦੇ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰ. 20844 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸਦੀ ਲਾਗਤ 1,00,000/- (ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚੋਲਗੀ ਅਤੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, 2024 ਦੀ ਮਾਣਹਾਨੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 217 ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

31. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

VII. ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ:

32. ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ ਹੈ।

33. ਇਹ ਐਕਟ 1971 ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ, ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ (ਐਨਜੇਡੀਜੀ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਡੇਟਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁੱਲ 1612 ਕੇਸ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 135 ਕੇਸ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ 4488 ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਡੇਟਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਗਭਗ 923 ਅਤੇ ਮੂਲ ਪਾਸੇ 738 ਕੇਸ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਹਨ। ਇਹ ਐਕਟ ਇੱਕ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਇੰਨਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੱਸਿਆ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਮੈਸਰਜ਼ ਵਿੱਚ। ਗਲੈਕਸੀ ਐਂਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਉੱਪਰਾ) ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ:

"3. ... ਫਿਰ ਵੀ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੱਕ ਅਜੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦਾ ਕਿ ਕੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹਿੰਮ ਨਾਲ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਾ ਜੋ ਅਕਸਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਜੋ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਵਸੇਬਾ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਕਾਸ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ

ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਘੱਟ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਆਗੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਮੁੜ-ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲੁਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਦੇਹ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਡਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪੁਨਰਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਡਿਵੈਲਪਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫੋਰਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਫੋਰਮ ਤੱਕ ਲੰਮੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।"

33.1. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਦੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ;

"...ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਝੁੱਗੀਆਂ-ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਦਾ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਮੁੜ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਲੱਮ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੇਟੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਪੂਰਨ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਧੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ 1971 ਵਿੱਚ, ਲਗਭਗ 50 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਮਦਦਗਾਰ ਹੱਥ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।"

34. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਐਕਟ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਸੱਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਵਾਲੀ ਹੈ: i) ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਨਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ

ਕਰਨਾ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਿਲਡਰਾਂ ਦੀ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ii) ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਸਮੂਹਵਾਦ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਸਿਆ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; iii) ਇੱਕ ਡਿਵੈਲਪਰ ਦੀ ਚੋਣ: ਐਕਟ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; iv) ਪੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚਕਾਰ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ: ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡਿਵੈਲਪਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; v) ਮੁੜ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਆਵਾਜਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ: ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਡਿਵੈਲਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵਾਜਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਰਕਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਵਿਕਲਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕੁਝ ਝੁੱਗੀ-ਝੌਂਪੜੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਵਾਜਾਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੈ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੈ; vi) ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਵੀ ਹਨ: ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵੀ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਕੈਪਚਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; vii) ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਿੰਤਾ ਜੋ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਹੈ: ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰ ਬੇਅਸਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ vii) ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ। 226 ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ: ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

35. ਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਢਾਂਚੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

36. ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਪਹਿਲੂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ, i) ਸਮਾਜ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ii) ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ, iii) ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ, iv) ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ।[17] ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਮੁੱਦਾ ਤਬਦੀਲੀ ਜਾਂ ਨਾ ਬਦਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗਤੀ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਈ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ। ਵਿਧਾਨਕ ਸੁਧਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ, ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚਯੋਗਤਾ, ਉਪਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸਦਾ ਵਾਧੂ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅਤੇ ਅਸਲ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੱਲ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ/ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।[18]

37. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਨ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਿੱਥੇ, i) ਵਿਵਾਦ, ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ii) ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਜਾਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕੋ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ, ਵਿਰੋਧੀ

[17]ਵੇਖੋ: ਜਸਟਿਸ ਇਨ ਅਡੈਪਟਿੰਗ ਟੂ ਚੇਂਜ, ਆਰ.ਡਬਲਯੂ.ਐਮ. ਡਾਇਸ, ਨਿਆਂਸ਼ਾਸਤਰ, 305-327 (5ਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, 2013) ਵਿੱਚ

[18]ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (2011) 10 ਐਸਸੀਸੀ 404; ਪ੍ਰਵੀਨ ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕਲਜ਼ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਗਲੈਕਸੀ ਇਨਫਰਾ ਐਂਡ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਟਿਡ (2021) 5 ਐਸਸੀਸੀ 671; ਪ੍ਰੀਤੀ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ (2010) 7 ਐਸਸੀਸੀ 667; ਆਰਿਫ ਅਜ਼ੀਮ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਪਟੈਕ ਲਿਮਟਿਡ (2024) 5 ਐਸਸੀਸੀ 313; ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2019) 3 ਐਸਸੀਸੀ 224

ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, iii) ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਇੱਕ ਬਹਿਸ ਖੋਲ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਕੀਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਗੇ, iv) ਕਈ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਚੁੱਪਚਾਪ ਯੋਗ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖੇਡ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

38. ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰ, ਹੱਕ, ਫਰਜ਼ ਜਾਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ' ਜਿੱਥੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਪੀਸੋਡਿਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਸ-ਦਰ-ਕੇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਹੈ ਜੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਜੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਿਰਧਾਰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੂਹ, ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਤਜ਼ਰਬਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

39. ਰਿੱਟ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਧਾਰਨਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਉਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਉਭਾਰ) ਸਗੋਂ ਨਿਆਂਇਕ

[19]ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਯੰਤਰਣ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਜਾਂਚ ਤੋਂ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ: ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਉਚਿਤਤਾ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ, ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ, ਅਨੁਪਾਤਕਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ, ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ, ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਜਾਂ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਆਦਿ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁਣ ਸਾਡੀਆਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ।

ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਰਜਿਤ ਸਨ (ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਸਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ ਹੈ।

40. ਇੱਕ ਹੋਰ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਣਾਲੀਗਤ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹਾਸ਼ੀਏ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਛਤ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਾਖਾ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਿਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਦਾਲਤੀ ਬਹਿਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਸੰਸਥਾਗਤ ਭੂਮਿਕਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਭਾਗ III ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ - ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ - ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੀ ਹੈ।

41. ਸਾਡੀ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਨਿੱਜੀ ਮੈਂਬਰ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ, ਨਿਆਂਇਕ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ਼। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਗੇ। ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇੱਕ ਖੋਜ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਡੇਟਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੀਆਂ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਦੇਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਡਿਟ

ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਹਿਸ ਅਤੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਵਿਧਾਨਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

42. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਐਕਟ ਇੱਕ ਰਾਜ-ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਲਾਗੂਕਰਨ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਕੋਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵਿਆਪਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਡਿਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪੈਰਾ 34 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ। ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਚ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ, ਇੱਛਤ ਲਾਭਪਾਤਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਬਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਐਮੀਸੀ ਕਿਊਰੇ ਵਜੋਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਤਰੀਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਜੋ ਉਹ ਢੁਕਵੇਂ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਮਝੇ। ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਡਿਟ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸਿਰਫ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਸੋਧਾਂ ਸਮੇਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

†ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ